

Em Tường Nước Giếng Sâu...

Phan Thế Hải

Đầu tuần, Chủ tịch vừa lên văn phòng thì chuông điện thoại reo. Đầu dây bên kia, một giọng nữ trẻ trung vang lên:

- Hải à, đang ở đâu đấy, có nhận ra ai không?

Chủ tịch âm ờ cho qua chuyện, còn giọng thì nan giải quá. Xưa nay giờ, các mỹ nhân gọi cho Chủ tịch không có cách xưng hô kiểu ấy. Rồi đầu dây bên kia mỹ nhân cũng tự xưng:

- Chị Tâm đây, có rảnh thì tý chị lên chơi, đọc hộ địa chỉ nha...

À té ra là bà chị họ con bác, lâu quá rồi không gặp nên không nhận ra giọng nói. Thực ra thì chuyện bà chị chủ động gọi điện cho Chủ tịch một cách lễ độ là chuyện mà cách đây không lâu, vẫn là chuyện nằm mơ giữa ban ngày. Bởi, hồi đó, Chủ tịch đang là sinh viên, nghèo xác xơ, mắt mờ, chân chậm, vẫn lê gót đến nhà người quen vào những ngày cuối tuần như vị khách bất đắc dĩ. Trong những ngày đó, Chủ tịch nhận được những ánh mắt khác nhau, có người thông cảm, chia sẻ, động viên, có người lạnh lùng thương hại, có người kinh ra mặt, thỉnh thoảng dạy dỗ cho dăm ba điều... Trường hợp của bà chị họ thuộc nhóm thứ ba.

Hồi đó, chị đang học phổ thông năm cuối. Học giỏi, xinh đẹp, gia đình khá giả, phía trước là một tương lai rạng ngời đang trải thảm đỏ, xa xa, thiên đường đang thấp thoáng như chốn bồng lai tiên cảnh khiến ai cũng phải phát thèm. Rồi chị đỗ đại học sư phạm. Đơn giản là chị thích ngành ấy. Ngày tựu trường, chị đón nhận sự ngưỡng mộ của đồng đạo sinh viên tỉnh lẻ. Chủ tịch lúc đó đang lặn ngụp dưới đáy của đám sinh viên ấy.

Học chưa hết năm nhất thì anh trai chị, người hiện đang chịu án tại trại Ba mà Chủ tịch mới lên thăm vào dịp Tết âm lịch vừa rồi, đã đề cập trong một bài viết trước đây, bị công an tóm lần một, với thành tích lãng xẹt: *Chấn lột có vũ trang*. Chuyện cũng giản đơn thôi, anh đang chờ đợi cho việc đi xuất khẩu lao động sang Nga thì bức tường Berlin sụp đổ. Hộ chiếu đã làm, thủ tục xuất cảnh đã xong xuôi, tiền môi giới đã nộp đủ, tưởng như chỉ cần máy bay cất cánh là sang xứ thiên đường bỏ lại đời nghèo và xứ sở khốn khó lại phía sau thì phía bạn tuyên bố: **không tiếp nhận thêm lao động xứ lừa nữa**. Anh ngậm ngùi trở về nhà đối mặt với tương lai ở mấy mảnh ruộng khoán mà nông trường giao cho ở ngoại thành HN. Vợ mộng, buồn chán chỉ là một chuyện, chuyện khác là tiếc tiền, tiếc của, bẽ mặt với bà con làng xóm, với bạn bè vì những lời tuyên bố trước đó. Cách tiêu sấu tốt nhất là rượu. Nhưng khốn nỗi, *"nàng chén tiêu sấu càng sấu thêm"*. Chán đời, chán người, chán lương thiện, đành vác dao dọa nạt thiên hạ để thoả chí anh hùng của cái đầu chỉ sâu bằng ruộng rau muống. Anh vào tù, bỏ ly thân mẹ, bỏ về quê, cô nữ sinh đầy triển vọng phải đối mặt với những khó khăn chồng chất, không chỉ có tinh thần mà còn cả vật chất. Đây là điều chưa từng có kể cả trong ý nghĩ.

Ngẫm lại những bi kịch của gia đình, thấy trăm sự cũng chỉ do nghèo. Nghèo đi liền với túng. Túng đi liền với quẫn. Quẫn đi liền với liều. Liều đi liền với tội. Tiếp sau của tội là tù. Sau tù là bi kịch, là hố đen thăm thẳm không lối thoát. Sự vẻ vang sung sướng chỉ có được khi người ta có tiền. **Tiền là tiên là phật, là sức bật của tuổi trẻ, là sức khoẻ của tuổi già, là đà của danh vọng, là lọng che thân là hiện thân của chân lý... là ý chí của tuổi trẻ...** Sự nông cạn của tuổi trẻ đã nhanh chóng nắm lấy chân lý đó và tâm niệm nó hằng đêm mà quên mất các mục tiêu khác của cuộc đời.

Rồi nàng gặp chàng, cao to, thoáng đấng. Điều quan trọng hơn là chàng có cửa hàng rất to cạnh đường 32. Dường như chị đã yêu chàng ngay từ cái nhìn đầu tiên. Yêu cũng là cách để quên đi hiện tại. Yêu cũng là cách để tránh đối mặt với những bi kịch của gia đình. Yêu cũng là cách để giải thoát, để kỳ vọng vào tương lai. Tuy nhiên, không phải tình yêu nào cũng là nơi trú ngụ có hiệu quả của những bế tắc. Vào một ngày chủ nhật, ông bác từ Nghệ An ra, tìm gặp Chủ tịch bảo:

- Bác ra tính chuyện chồng cho cái Tâm.
- Có chuyện đó a? chị Tâm học xong rồi a?
- Mới học năm thứ ba, nhưng có bạn trai rồi, người ta muốn cưới!
- Muốn vậy mà bác cũng chiều?
- Cưới để ổn định cuộc sống cho tương lai, đặc biệt là công việc sau này, lại còn nhập hộ khẩu hộ khiếm...
- Bác có nhầm không đấy! Cháu không phải đối chuyện yêu đương, nhưng đang học mà cưới chồng thì có cần thiết không? Có sự lựa chọn nào khác hay hơn không?

Chủ tịch nói vậy và ông ngồi im. Tưởng ông lắng nghe, Chủ tịch bày tỏ quan điểm của mình, rằng, hàng ngàn sinh viên các tỉnh đang học ở HN họ đều phải lo chuyện công việc cả. Rồi họ cũng phải lo chuyện hộ khẩu,

chuyện tương lai... nhưng lo những thứ đó bằng cách kết hôn là không hợp lý. Cái lý bác trình bày xem ra không ổn. Chỉ hơn năm nữa, chị ra trường, công việc ổn định cưới xin cũng không muộn. Nếu là thời chiến tranh, bom rơi, đạn lạc, cái chết thường xuyên rình rập, sợ mất giống phải cưới vội đã đành, nay thời bình, những yếu tố đó không còn nữa, vội vàng chuyện cưới xin là không cần thiết. Hôn nhân, kèm theo sinh nở, con cái... các cơ sở có nhu cầu tuyển dụng họ không thích tuyển người đã có chồng con, vì con cái khiến nhân viên khó tập trung cao độ vào công việc. Tự đứng mình lại dựng thêm rào cản cho công việc trong tương lai là điều không nên làm. Lấy nhau vội vàng cũng là thứ mà khó đảm bảo cho một tương lai êm thuận.

Tôi nói vậy và tin rằng, bác tôi sẽ về nói chuyện với chị, chị sẽ nói lại với nhà trai và chuyện hôn nhân lùi lại một vài năm sau sẽ là đương nhiên. Nhưng không, sau đó chị vẫn lên xe hoa và không mời tôi. Bằng đi một thời gian, nghe tin chị vừa sinh con, vừa ôn thi tốt nghiệp. Có bằng tốt nghiệp rồi, ở nhà nuôi con, vì không cơ quan nào lại nhận người đang trong thời kỳ nuôi con nhỏ. Vì lý do đó, chị tặc lưỡi, để nốt đứa thứ hai rồi mới tính chuyện công việc. Rồi chị sinh tiếp đứa thứ hai, rồi lại lê gót đi xin việc. Trong hồ sơ của ứng viên, ghi có hai con nhỏ, người ta thấy đã ngại, nên công việc ổn định vẫn là thứ mà chị kỳ vọng mà chưa bao giờ đạt được.

Hồi mới mở trường đào tạo lái xe, Chủ tịch nhận được cú điện thoại, chị bày tỏ rằng, muốn xin cho chồng làm giáo viên. Chủ tịch bảo:

- Nghe nói, anh nhà có cửa hàng lớn lắm, làm giáo viên làm gì cho khổ?

Chị giải bày:

- Hồi đầu, vừa nuôi con nhỏ, chị vừa trông cửa hàng ở mặt đường, dẫu không được tung tẩy như bạn bè nhưng cũng không bị áp lực nhiều bởi ké sinh nhai. Nhưng rồi, khí HN mở rộng đường 32, cửa hàng của chị bị giải toả, chỉ nhận được một khoản đền bù tương trưng. Mất cửa hàng, hai vợ chồng mất việc, mất nguồn thu.

Chủ tịch bảo:

- Chị nói với anh chuẩn bị cho bằng tốt nghiệp phổ thông, 10 ảnh 3X4, lý lịch trích ngang. Học xong bằng B2, học thêm chứng chỉ sư phạm là có thể xem xét việc tiếp nhận.

Bằng đi một thời gian, không thấy động tĩnh gì, điện hỏi lại được biết, anh chưa có bằng tốt nghiệp phổ thông! Không việc làm, không nguồn thu, chị tất tả đi dạy gia sư. Mỗi buổi 3 tiết được 75k đồng. Nơi gần chỉ độ một vài cây, có nơi xa cả chục cây, có ngày dạy 3 ca. Mệt mỏi, nắng nôi, có hôm kẹt xe, phơi mặt dưới cái nắng 40° hàng giờ liền, không tới được nơi dạy, đành về không. Rồi chị tham gia bán hàng đa cấp, làm đại lý bảo hiểm, không việc gì không làm mà chả có đồng nào dư dật. Cứ như vậy, hiện tại và cả tương lai đều theo xe lăn bánh trên mặt đường nhựa nóng bỏng.

Đang hồi tưởng về bà chị thì có tiếng gõ cửa! Chủ tịch đứng lên mở cửa thì chị bước vào. Dẫu đã chuẩn bị trước vẫn không khỏi ngạc nhiên vì những nét xuân sắc ngày xưa bỗng dưng lia xa. Thay vào đó là khuôn mặt đẫm mồ hôi, da nám, phờ phạc vì mưu sinh, không khác gì mấy cô ngoại tỉnh bán gạo rong. Tôi lấy nước mời chị rồi hỏi:

- Ông chồng đẹp trai của chị giờ sao rồi?

- Thất nghiệp mãi rồi cũng kiếm được việc, nhưng chỉ là lái xe tải thôi. Tháng được 3 triệu, đi suốt!

- Vậy mà anh em cứ tưởng chị túm được đại gia, nên phải cưới khẩn trương, không cho quân địch chạy thoát!

- Chuyện cũ nói lại làm gì!

- Vậy ta nói chuyện mới nhé!

Chị gật đầu rồi im lặng lắng nghe! Tôi nói một vài kinh nghiệm của bản thân. Theo đó, nếu chị khai thác tốt chuyên môn của mình là sư phạm mẫu giáo, đầu tư một nhà trẻ chất lượng cao sẽ không tệ. Tôi sẽ giúp cho việc quảng bá, tìm khách hàng. Chị bảo chị không thích nghề sư phạm. Vậy phải tính hướng khác. Chị thích những việc liên quan đến kinh doanh. Muốn vào làm ở các vị trí đó phải có bằng, muốn có bằng phải theo học một lớp về lĩnh vực này. Chị đã có một bằng đại học, học thêm bằng nữa không phải là việc quá khó. Chị đồng ý phương án ấy

Tôi gọi điện cho mấy ông bạn hiện đang là giáo viên ở một số trường khá tốt như: Học viện tài chính, Đại học KTQD, Ngân hàng... hỏi họ thủ tục học bằng hai thế nào.... Cách mua hồ sơ, ôn thi ra sao, các khoản đóng góp hàng tháng, chi phí cho cả khoá học... Tôi mở máy cho chị nghe, theo đó, để có được tấm bằng, phải mất độ vài năm, với chi phí khoảng vài chục triệu. Chị tròn mắt ngán ngẩm ra vẻ chán nản. Tôi bảo:

- Mười mấy năm qua chị tiêu xài tuổi thanh xuân của mình vào việc chồng con, bấp bực chị không tiếc, nay chỉ mất hai năm để có thêm tấm bằng đại học, chuẩn bị cho tương lai chị lại do dự là làm sao?

Chị bảo:

- Để về nhà rồi tính thêm.

Tiền chị ra về, tôi nhớ đến một câu trong dân gian:

“Em tưởng giếng nước sâu, em nới sợi dây gàu

Ai ngờ giếng nước cạn, em tiếc hoài sợi dây!

Chủ tịch bảo:

- Chuyện của chị bây giờ không phải là nuối tiếc mà là làm gì cho tương lai còn lại của cuộc đời!

Phan Thế Hải